

Na osnovu člana 112 stav 2 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 57/15), a u vezi sa članom 18 Zakona o sredstvima za ishranu bilja ("Službeni list RCG", broj 48/07 i "Službeni list CG", br. 76/08, 30/17 i 43/18), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2023. godinu*

Program je objavljen u "Službenom listu CG", br. 44/2023 od 25.4.2023. godine.

Programom monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla (u daljem tekstu: Program) određuju se vršioc monitoringa i uzimanje uzoraka, broj uzoraka i vrsta ispitivanja, vrsta proizvoda: spanać *Spinacia oleracea*: svjež, konzerviran, duboko zamrznut ili zamrznut; svježa zelena salata *Lactuca sativa* L. u zaštićenom i na otvorenom prostoru; zelena salata ledenka Iceberg-type u zaštićenom i na otvorenom prostoru; rukola *Eruca sativa*, *Diptaxis* sp., *Brassica tenuifolia*, *Sisymbrium tenuifolium* i hrana od prerađenih žitarica i hrana za bebe namijenjena za odojčad i malu djecu radi praćenja nivoa nitrata.

Nitrati su kontaminanti koje karakteriše velika rastvorljivost u vodi i pokretljivost u životnoj sredini, a naročito lisnato povrće (salata, blitva, spanać, rukola) je glavni izvor nitrata u ljudskoj ishrani.

Na akumulaciju nitrata utiču sljedeći faktori: obezbijeđenost biljaka azotom, količina, tip, izvor i vrijeme primjene sredstava za ishranu bilja, svjetlost, vodni režim, temperatura, biljna vrsta, faza rasta i razvika i ostalih ekoloških činioca (sadržaj CO₂ u atmosferi, tip zemljišta, prisustvo herbicida, obezbijeđenost biljaka pojedinim neophodnim elementima i slično), vrijeme berbe, uslovi uzgoja povrća (otvoreni ili zaštićeni prostor).

Program se sprovodi u cilju procjene ugroženosti zdravlja stanovništva, u skladu sa Uredbom o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminata u hrani ("Službeni list CG", br. 48/16 i 66/19).

Uzorci prema vrsti, broju, porijeklu, sa maksimalno dozvoljenim količinama nitrata po vrstama povrća i vremenu uzimanja uzoraka dati su u Tabeli 1 ovog programa.

Uzorci se uzimaju sistemom slučajnog uzorka, a u skladu sa analizom rizika i na osnovu dosadašnjih dokaza o nivoima nitrata, kao i njihovom uticaju na zdravlje stanovništva i u skladu sa Pravilnikom o bližem načinu i postupku uzimanja uzoraka za laboratorijsko ispitivanje zelene salate ili spanaća na nitrata ("Službeni list CG", broj 6/14), kako slijedi:

Sistem rangiranja rizika	
Monitoring	Vrsta monitoringa
<p>Nizak nivo rizika:</p> <ul style="list-style-type: none">- ne postoji dokaz o prekoračenom nivou nitrata (izvor: dosadašnja praćenja, izvještaji, sistem brzog obavješćavanja RASFF's ili drugi podaci monitoringa drugih država);- nizak nivo očekivanih nitrata;- hrana je manje zastupljena u ishrani ljudi.	Rutinsko uzimanje uzoraka u cilju provjere usaglašenosti maksimalno dozvoljenih količina nitrata i obezbjeđenja potrebnih informacija.
<p>Srednji nivo rizika:</p> <ul style="list-style-type: none">- postoji dokaz o prekoračenom ili ne-odobrenom nivou nitrata (izvor: dosadašnja praćenja, izvještaji, sistem brzog obavješćavanja RASFF's ili drugi podaci monitoringa drugih država);- očekivana pojava nitrata;- hrana je većim dijelom zastupljena u ishrani ljudi;- narastajući priliv i promovisanje hrane iz novih izvora.	Rutinsko uzimanje uzoraka u cilju provjere usaglašenosti maksimalno dozvoljenih količina nitrata i obezbjeđenja potrebnih informacija, radi praćenja prethodnih rezultata.
<p>Visok nivo rizika:</p> <ul style="list-style-type: none">- skoriji dokaz o prekoračenju maksimalno dozvoljenih količina nitrata (izvor: dosadašnja praćenja, izvještaji, sistem brzog obavješćavanja RASFF's ili drugi podaci monitoringa drugih država);- dokaz da unos može preći akutnu referentnu dozu <i>Acute Reference Dose</i>;- očekivana pojava prekoračenja maksimalno dozvoljenih količina nitrata u hrani koja je od izuzetnog značaja za neku potrošačku grupu.	Godišnji monitoring hrane koja je značajna u ishrani ljudi i/ili ciljani monitoring za identifikovane probleme.

Parametri koji su uzeti u obzir prilikom izrade programa su:

- broj stanovnika;
- statistički podaci o potrošnji: zastupljenosti u ishrani zelene salate, spanaća i rukole;
- podaci o domaćoj proizvodnji i uvozu zelene salate, spanaća i rukole;
- podaci o nivou nitrata iz prethodnih godina;
- kapaciteti laboratorija, primijenjene metode;

- registrovana sredstva za ishranu bilja;
- broj skladišta, veleprodaja, uvoznika i maloprodaja zelene salate, spanaća i rukole.

Ispitivanje uzoraka vrše ovlaštene laboratorije u skladu sa Zakonom o bezbjednosti hrane i Zakonom o sredstvima za ishranu bilja.

Ovlaštene laboratorije izvještaj o ispitivanju sa rezultatima ispitivanja dostavljaju inspektorima koji su uzeli uzorak i organu uprave nadležnom za fitosanitarne poslove (u daljem tekstu: Uprava).

Izvještaji o ispitivanju, osim rezultata ispitivanja treba da sadrže i kvantifikovane podatke o izvršenim ispitivanjima koje su korišćene u skladu sa procedurama kontrole kvaliteta.

Ispitivanje uzoraka se vrši se u skladu sa Pravilnikom o bližem načinu i postupku uzimanja uzoraka za laboratorijsko ispitivanje zelene salate ili spanaća na nitrata ("Službeni list CG", broj 6/14).

Ako uzeti uzorci ne ispunjavaju utvrđene uslove, ponoviće se uzimanje uzoraka na zahtjev laboratorije.

Tabela 1. Porijeklo, vrsta, vremenski period i broj uzoraka i maksimalno dozvoljene količine nitrata za zelenu salatu, spanać i rukolu koji će biti ispitani

R. br.	Vrsta hrane	Vrijeme	Broj uzoraka	
1	2	3	4	
1.1	Svježi spanać (<i>Spinacia oleracea</i>)	cijela godina	4	
1.2	Konzerviran, duboko zamrznut ili zamrznut spanać	cijela godina	3	
1.3	Svježa zelena salata (<i>Lactuca sativa</i> L.) (salata gajena u zaštićenom i na otvorenom prostoru), isključujući ledenku pod tačkom 1.4	1. oktobra do 31. marta		
		1.3.1	zelena salata (zaštićeni prostor)	3
		1.3.2	zelena salata (otvoreni prostor)	3
		1. aprila do 30. septembra		
		1.3.3	zelena salata (zaštićeni prostor)	3
		1.3.4	zelena salata (otvoreni prostor)	3
1.4	Zelena salata - ledenka (<i>Iceberg-type</i>)	cijela godina		
		1.4.1	ledenka (zaštićeni prostor)	3
		1.4.2	ledenka (otvoreni prostor)	3
1.5	Rukola (<i>Eruca sativa</i> , <i>Diplotaxis</i> sp., <i>Brassica tenuifolia</i> , <i>Sisymbrium tenuifolium</i>)	1. oktobra do 31. marta	2	
		1. aprila do 30. septembra	2	
1.6	Hrana od prerađenih žitarica i hrana za bebe namijenjena za odojčad i malu djecu sa: spanaćem, blitvom i sl.	cijela godina	2	

Za sprovođenje Programa monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla 2023. godinu odgovorna je Uprava, a vrsta i broj uzoraka iz Tabele 1 ovog programa može se mijenjati prema sredstvima utvrđenim Programom mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2023. godinu na osnovu mogućeg rizika u skladu sa datim parametrima.

Uzorke iz Tabele 1 ovog programa uzimaju inspektori za hranu i/ili fitosanitarni inspektori.

Inspektori za hranu uzimaju uzorke u primarnoj proizvodnji odnosno objektima primarne proizvodnje (otvoreni i/ili zaštićeni proizvodni objekti - plastenici, staklenici, otvoreno polje i slično), skladištima primarnih proizvoda, na otkupnim mjestima, pijacama odnosno otvorenim prodajnim mjestima.

Ako se prilikom uzimanja uzorka zahtjeva naknada za uzete uzorke, faktura se ispostavlja Upravi, po tržišnoj cijeni na dan uzimanja uzorka, uz fakturu se prilaže i zapisnik inspektora koji ukazuje na zahtjev za naknadu uzetih uzoraka.

Troškovi ispitivanja iz Tabele 1 ovog programa, sa poštanskim troškovima nastale po osnovu ovog programa padaju na teret Uprave.

Sredstva za sprovođenje ovog programa opredijeljena su Budžetom Crne Gore za 2023. godinu, Organizacioni kod 41107 (Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove), Program 16 002 (Poljoprivreda), Potprogram 16 002 005 (Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi), Aktivnost 16 002 005 002 (Monitoring bezbjednosti hrane).

Ovaj program objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

* U ovaj Program prenešen je: član 9 stav 1 Regulative komisije (EC) br. 1881/2006 i dio iz Aneksa o uspostavljanju maksimalnih nivoa za određene kontaminante Sekcija i Nitrati / *Commission Regulation (EC) NO 1881/2006 of 19 december 2006 setting maximum levels for certain contaminants in foodstuffs*

Broj: 04-313/23-4276/2

Podgorica, 19. aprila 2023. godine

Ministar,
Vladimir Joković, s.r.